

François-Marie Arouet Voltaire 1694 Paříž-1778 Paříž)

- Osvícenský filozof a spisovatel
- zastánce tolerance a nezávislosti myšlení
- Odpůrce absolutismu a církve
- Omezené užívání rozumu x svobodná společnost
- Encyklopedista (Denis Diderot)

Dílo

- *Oidipus* – drama (1719)
- *Zaira* – veršované drama z Jeruzaléma z doby křižáckých válek
- *Panna* – veršovaná satira, proticírkevní pamflet (legendy: sv. Jana z Arcu, Panna Orleánská)
- *Candide* (1759)
- Vychází anonymně jako překlad něm. dr. Ralpha, autor odhalen; V. autorství veřejně nepřiznal: vedlejší dílo „školácká zábava“
- Celkem 20 vydání, ale zákaz v Paříži, Římě, Ženevě páleno

Žánrové otázky

- vysoká literatura: dobově ceněno; žánrový systém z baroka (historické eposy, tragédie, historické básně x román; Molière, **Nicolas Boileau**: *Umění básnické*, 1636-1711, barokní a klasicistní poetika); v rovnováze by měly být obsah a forma
- nižší literatura: lidové vrstvy, román, lidová poezie, satiry, komedie;
- **Romány** jako dobový žánr – podávají jen věci neskutečné, nepravděpodobná dobrodružství, přehnané události; román dle dobové estetiky kazí mravy, ponižuje lidskou důstojnost
- Důvody anonymity *Candida*: žánrové, politické, Voltairova „školácká zábava“, vedlejší produkt jeho „vysoké“ tvorby

Candide - hra s dobovými žánry románu

- **Filozofický román** – zásady racionalismu, dystopický alegorický obsah s dobrodružným dějem (kvůli cenzuře)
- Problém „optimismu“ (Leibniz, filozof Panglos)
- **Dobrodružný román** – únosy, ztroskotání, uvěznění, útěky pirátství, nečekaná setkání, postavy umírají a znovu ožívají
- **Pikaresní román** - *pícaro* (špan.) – šibal, taškář, tulák, mazaný darebák) – řazení epizod za sebou, toulání světem;
- **Román výchovy, výchovný román** – ideál dokonalého člověka
- **Sentimentální román** – (preromantismus), věrná láska dvou mladých lidí, závěr: šťastné shledání x V. satira na patos a heroismus citů

Candide neboli optimismus

- Candide – prostáček, naivní nevinný člověk;
- **Starý zákon** – „vykopnutí“ Candida do světa, putuje světem a zažívá dobrodružství, nakonec shledání s Kunhutou (příčemž postava Kunhuty se v průběhu románu výrazně promění)
- Vše je tu obráceno **naruby**
- **Jarmareční písně** – aluze na jarmareční literaturu, pro lid. vrstvy, na jarmarcích (vraždy, znásilnění, loupeže, incest, sexualita apod.); Candide a další postavy několikrát zemřou a znova vstanou z mrtvých, živé a zdravé
- Motiv zla – vraždění, války, přírodní katastrofy

Jedna z dobových ilustrací Candida,
která ukazuje na ovlivnění jarmareční
a pokleslou produkcí

Ukázka z 1. kap.: vyhození Candida ze zámku, či ještě lépe z vestfálské „zahrady minulosti“ (viz níže), která je alegorií starozákonní rajske zahrady

Cestou do zámku potkala Candida a začervenala se. I Candide se začervenál. Řekla mu třaslavým hláskem: Dobrý den, načež Candide cosi rozpačitě zablekotal.

Nazítří po obědě, jak tak odcházeli od stolu, octli se zničehonic za španělskou stěnou. Kunhuta upustila kapesníček, Candide jej

(16)

zdvihl. Kunhuta vzala Candida za ruku a mladý muž mladé dámě zulíbal nevinně ruce.

Je pravda, že ono líbání bylo prudké, neobyčejné, půvabné. Zraky zasvítily, ústa se setkala, kolena se začala třást, a ruce bloudily sem tam. (Ani pořádně nevěděly kudy.)

V této chvíli však šel kolem španělské stěny pan baron Thunder-ten-Tronckh. Spatřil příčinu i následek, vyhodil Candida ze zámku a dal mu na cestu několik mocných kopanců.

Kunhuta omdlela.

Když pak přišla k sobě, obdržela od paní baronky něco pohlavků, a tak v tom nejkrásnějším a nejpříjemnějším zámku na světě byli všichni vsudy náramně poděšeni.

Zahrada

- Téma **zahrady** lze interpretovat ve vztahu k:
- A) minulosti – vestfálská zahrada, na baronově panství, vyhození ze starozákonního ráje
- B) budoucnosti - Eldorádo – zahrada budoucnosti, hledání bájného Eldoráda jako pravlasti Inků a jako místa blahobytu a hojnosti bylo předmětem zájmu mnoha dobrodruhů v 16.-18. stol.
- C) současnost – obraz „zahrady u Cařihradu“, zahrada přítomnosti, reálná, produktivní, odvrací od nás 3 velká zla: **nudu, neřest a nouzi**
- Toto jsou základní principy **filozofie osvícenství**.

„Vy máte jistě asi velikánské úrodné polnosti,“ řekl Candide Turkovi.

„Mám jen dvacet jiter,“ odpověděl mu skromně stařík. „Obdělávám je s dětmi a práce od nás odvrací tři velká zla. Nudu, neřesti a nouzi.“

Candide se vrátil na své hospodářství a hluboce o tomto Turkovi rozumoval.

Voltaire: Candide,
poslední 30. kapitola